

УДК 616.891.7+159.923

© О. В. Брюханов, 2010.

АНАЛІЗ МОДЕЛЕЙ КОПІНГ ПОВЕДІНКИ У СПІВВІДНОШЕННІ З ПРОФІЛЕМ ОСОБИСТОСТІ У ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ З ДЕЗАДАПТИВНИМИ СТАНАМИ

О. В. Брюханов*Військово-медичний клінічний центр Кримського регіону, м. Севастополь.*

ANALYSIS OF MODELS OF COPING BEHAVIOUR IN THE RATIO WITH A PROFILE OF THE PERSON FOR MILITARYMENS WITH THE DESADAPTATION CONDITIONS

A.V. Bryhanov

SUMMARY

Diagnostic and expert estimation of the desadaptation states is a topical problem of military psychiatry. Present work examines the models of coping behaviour in the ratio with a profile of the person for militarymensch with the desadaptation conditions. Research results were confirmed by psychological tests.

АНАЛИЗ МОДЕЛЕЙ КОПИНГ ПОВЕДЕНИЯ В СООТНОШЕНИИ С ПРОФИЛЕМ ЛИЧНОСТИ У ВОЕННОСЛУЖАЩИХ С ДЕЗАДАПТИВНЫМИ СОСТОЯНИЯМИ

А. В. Брюханов

РЕЗЮМЕ

Диагностическая и экспертная оценка дезадаптивных состояний является актуальной проблемой военной психиатрии. В настоящей работе рассматриваются модели копинг поведения в соотношении с профилем личности у военнослужащих с дезадаптивными состояниями. Результаты исследования подтверждались психологическими методиками.

Ключові слова: моделі копінг поведінки, профіль особистості, дезадаптивні стани, військовослужбовці.

Служба в сучасній армії супроводжується переживанням різноманітних стресових ситуацій, пов'язаних як з особливостями армійського життя так із особистими взаємовідносинами. Найбільш важким є адаптаційний період, коли має місце входження в нову соціальну ситуацію розвитку. Критичність цього періоду підтверджується об'єктивними показниками, наприклад звільнення з лав Збройних Сил України за станом здоров'я, а також суб'єктивними – переживання юнаками складності та неспроможності перебудови звичного образу життя, прийняття нових правил, які регламентують взаємовідносини у складній ієрархічній системі, входження до нового колективу.

Копінг-поведінка - індивідуальний спосіб взаємодії суб'єкта з важкою життєвою ситуацією, вимоги якої перебільшують ресурси особистості. Це сукупність когнітивних, поведінкових та емоційних зусиль, спрямованих на зміну або розв'язування критичної ситуації, які дають можливість або звикнути до неї або ухилитися від вимог, які вона пред'являє. Дослідження проводилось у межах інтегративного підходу, згідно якому вибір моделей копінг-поведінки зумовлений в першу чергу особливостями особистості.

Для діагностики особливостей особистості пацієнтів з дезадаптивними станами був використаний тест Mini-Mult (скорочена форма MMPI

(Minnesota Multiphasic Personality Inventory), в адаптації Ф.Б. Березина і М.П. Мирошнікова), який квантифіцирує особливості особистості.

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ

Мета проведеного дослідження полягає у порівнянні профілю особистості та характерних моделей копінг поведінки військовослужбовців з дезадаптивними станами. До дослідження було залучено 100 пацієнтів психіатричного відділення з визначеним діагнозом розлад адаптації до військової служби віком від 19 до 21 років. Оцінку поведінкових моделей військовослужбовців та профілю особистості здійснено за допомогою опитувальника SACS («Стратегії подолання стресових ситуацій» С. Хобфолл, 1994; модифікація Н.Є. Водоп'янової, Є.С. Старченкової), призначеного для виявлення моделі копінг поведінки [4, с.276 – 282], тест Mini-Mult (скорочена форма MMPI, в адаптації Ф.Б. Березина і М.П. Мирошнікова) [1, с.175; 3, с.118 – 123; 5, с.224]. Кореляційний аналіз залежності вибору моделі подолання від особливостей особистості суб'єкта дослідження проведений за допомогою t-критерію Стьюдента для незалежних вибірок [2, с.36].

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Дані, одержані впродовж досліджень моделей копінг поведінки та узагальненого профілю особистості (за даними MMPI) у військовослужбовців з де-

задаптивними станами подано у формі зіставлення в таблицях 1,2 та графіку (рисунок1).

Таблиця 1

Особливості моделей копінг поведінки у військовослужбовців з дезадаптивними станами

Моделі копінг поведінки	F 43 (n=100)
Асертивні дії	19,14 ± 3,38
Вступ у соціальний контакт	21,78 ± 3,68
Пошук соціальної підтримки	21,96 ± 4,11
Обережні дії	20,36 ± 3,97
Імпульсивні дії	17,5 ± 2,86
Уникнення	16,43 ± 3,95
Маніпулятивні дії	16,57 ± 4,37
Асоціальні дії	15,36 ± 3,84
Агресивні дії	18,8 ± 5,24

Таблиця 2

Узагальнений профіль особистості військовослужбовців з дезадаптивними станами (за даними ММРІ)

Hs	D	Hy	Pd	Pa	Pt	Se	Ma	L	F	K
64,1 ±11,39	56,8 ±14,18	52,6 ±12,08	48,7 ±10,77	45,2 ±17,35	62,2 ±7,62	63,5 ±10,84	47,3 ± 8,06	48,6 ± 9,48	53,6 ±10,06	50,6 ± 9,03

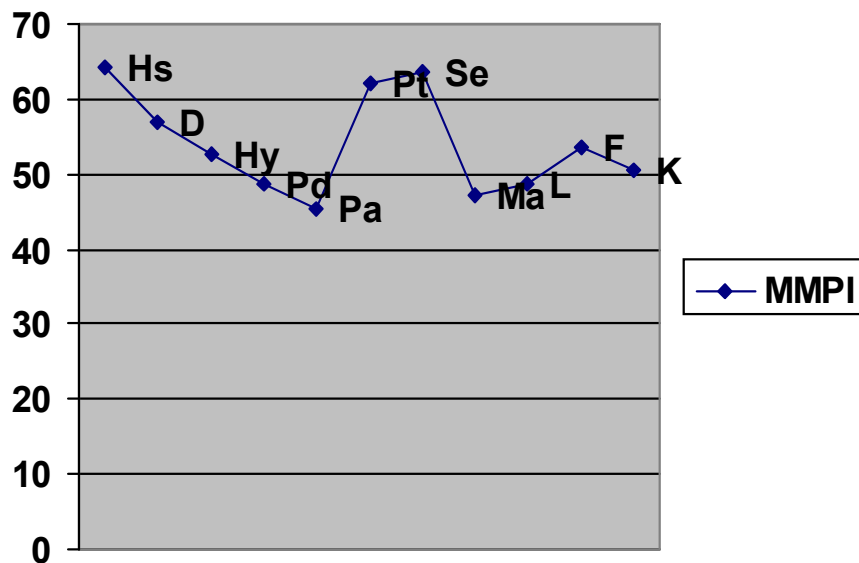

Рисунок 1. Узагальнений профіль особистості військовослужбовців з дезадаптивними станами (за даними ММРІ) у вигляді графіку

Аналіз результатів, наведених у таблиці 1, показав, що дезадаптивна поведінка у військовослужбовців характеризується переважним вибором таких моделей поведінки як пошук соціальної підтримки (21,96 ± 4,11) і обережні дії (20,36 ± 3,97), досить значимими показниками асоціальних (15,36±3,84) і агресивних (18,8 ± 5,24) дій. Звертає на себе увагу низькі показники вступу в соціальний контакт (21,14±3,99) і мані-

пулятивних дій (16,57±4,57). Має місце надання переваги пасивних асоціальних моделей копінг поведінки у військовослужбовців з дезадаптивними станами; їх поведінка в проблемних ситуаціях проявляється переважно в категоричності, конфліктності, егоцентричності та експресивності; у соціальному плані така активна форма реагування у відповідь на зустріч з перешкодою набуває деструктивних форм – насам-

перед аутогетероагресивної поведінки.

Основний момент у процесі аналізу отриманих даних полягав у визначенні залежності виразності основних моделей подолання від профілю особистості у військовослужбовців з дезадаптивними станами. Узагальнений профіль особистості військовослужбовців з дезадаптивними станами (за даними ММРІ) (таблиця 2, рисунок 1) характеризується підвищенням показників по 1, 2 і 7, 8 шкалам, зниженням по 6, 9 шкалам, що свідчить про стан дезадаптації і емоційної напруги, втраті контролю над діями, зниження толерантності до соціальних норм і об'єктивних вимог ситуації на фоні зниження активності і пасивної позиції особистості.

Узагальнена характеристика особистості (за отриманими результатами ММРІ): основна проблема особистості даного типу – пригнічення спонтанності, утримання самореалізації, низький контроль над агресивністю, уникнення відповідальності, інертність у прийнятті рішень, що створює змішаний тип реагування, притаманний особистостям з психосоматичною основою дезадаптивної поведінки. Іпохондричність посилюється при підвищенні по 8-й шкалі. Має місце пасивне відношення до конфлікту, уникнення від розв'язування проблем, егоцентричність. Психологічною особливістю цей обмежувальної поведінки є низька спроможність до витіснення негативних сигналів і підвищена до них увага. Ситуації з непередбачуваним результатом, швидкою зміною неупорядкованих факторів є стресогенними.

Поєднання піків на 2-й і 7-й шкалах ММРІ свідчить про те, що занижена самооцінка і песимістична оцінка перспективи, у цьому випадку більш виражені та стабільні і поєднані з емоційною напругою, тривогою і страхами. Значні показники 7-й шкали та зниження показників 9-й шкали відображають особисту песимістичну оцінку життєдіяльності та подальших перспектив, що супроводжується зниженням соціальної продуктивності, ініціативи та формує загальне почуття пригніченості.

По результатах кореляційного аналізу залежності вибору моделі подолання від особливостей особистості суб'єкта дослідження проведений за допомогою t-критерію Стьюдента для незалежних вибірок отримане емпіричне значення t-критерію (15.8) знаходиться у зоні статистичної значимості.

ВИСНОВКИ

1. Психологічне значення копінгу полягає в ефективній адаптації суб'єкта до складних ситуацій;
2. Моделі копінг поведінки військовослужбовців з дезадаптивними станами характеризується відданням переваги пасивних асоціальних моделей копінг поведінки;
3. Вибір моделі подолання має статистично значиму кореляційну залежність від особливостей особистості суб'єкта;
4. Перспективи подальшого дослідження пов'язані з необхідністю глибокого аналізу особистості військовослужбовців на різних етапах адаптації, системи їх відношень соціальних цінностей з метою підвищення рівня соціально-психологічної адаптації за допомогою спрямованих психотерапевтичних стратегій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Березин Ф. Б., Мирошников М. П., Соколова Е. Д. Методика многостороннего исследования личности (структура, основы интерпретации, некоторые области применения). - М.: «Фолиум», 1994. - 175с.
2. Ермолаев О. Ю. «Математическая статистика для психологов» - 4-е издание испр. - М.: Московский психолого-социальный институт: Флинта, 2006г.-36с.
3. Зайцев В. П. Вариант психологического теста Mini-Mult. — Психологический журнал, 1981, № 3, С. 118-123.
4. Практикум по психологии менеджмента и профессиональной деятельности/ Под ред. Г.С. Никифорова, М.А. Дмитриевой, В.М. Снеткова. – СПб.: Речь, 2001. - С. 276-282.
5. Собчик Л. Н., Стандартизированный многофакторный метод исследования личности СМИЛ (ММРІ) Практическое руководство. - М.: Речь, 2007. - 224 с.